

opinie - 26.05.26

Afscheidsbrief aan de bomen

Robert Kromhof

Lieve bomen,
Ach, hoe zwaar valt het ons om jullie, bomen, uit te leggen waarom het zo verkeerd is gegaan tussen ons. We kennen elkaar al zo lang... hoe moeten we deze afscheidsbrief beginnen?

foto Susanne Stoop

We kunnen ons nauwelijks meer voorstellen dat jullie overal op aarde groeiden. Een paar van jullie hebben het overleefd dankzij een groep bomenliefhebbers die een toeristisch bomenpark met verlies exploiteren. De jeugd komt er nauwelijks meer, ze vinden de dierentuin interessanter. Onze relatie begon zo'n tienduizend jaar geleden; toen begonnen we te cultiveren. Wat dat voor ons betekende? We begonnen de maagdelijke grond te bebouwen met gewassen. We moesten onze magen vullen en jullie stonden daarbij in de weg.

In de vijfde eeuw voor Christus bouwden we steden in een schaakbordpatroon en lieten we al zien dat we de baas waren over die bobbelige aardkorst. En op die plekken moesten jullie wijken. De Romeinen legden rechte paden aan voor hun legers naar hun veroverde gebieden en lieten zich niet meer zakken in dalen maar bouwden bruggen. Ook voor dit wegennet moesten jullie wijken.

Een mooi voorbeeld is het kleine landje Nederland, waar niet alleen de bomen moesten wijken, maar ook het water, om de hongerige monden te blijven vullen. In 1805 stonden er negenduizend windmolens. En we weten heus wel dat bij het bouwen van al die molens veel van jullie voorouders zijn omgekomen. Maar we hielden van zeebodems, waar geen boom onze landbouwmachines in de weg staat.

Het landje is een geweldig voorbeeld van hoe het, zowel in vierkante meters als in het aantal koeien, varkens, kippen en huisdieren, explosief groeide. Deze dieren groeiden met ons mee omdat we die ook uit hun natuurlijke omgevingen hebben gehaald. Maar jullie, bomen? Jullie waren zo diepgeworteld in de aarde, dat het onbegonnen werk was om jullie te helpen.

foto Susanne Stoop

Het huidige Nederland is op de vierkante millimeter vastgelegd, want de overheid heeft de ruimte geregeld via allerlei structuur- en bestemmingsplannen. De productiekoe graasde lang geleden in de weilanden, maar werd door de mens als vervuiler bestempeld en nam veel plaats in. Een paar vierkante meter moet genoeg zijn voor een koe en door ze in stallen te stapelen, is hun footprint drastisch afgenomen. Gevolg: weilanden werden splinternieuwe woonwijken. Af en toe staan jullie beroemdste bomen, de oude eiken, nog rond een boerderij midden in de nieuwbouwwijk, omdat de boer zich niet liet onteigenen. We kennen jullie goed genoeg; we weten dat de oude eiken bij de boerderij al een paar keer tegen elkaar hebben gezegd: 'We horen hier niet meer thuis.'

De nieuwbouw werd niet uitgebreid in kronkelige cirkels zoals in de oude binnensteden. Met liniaal en rekenmachine ging men aan de slag, en de ene na de andere nieuwbouwwijk verrees. Als contrast en aankleding werd hier en daar een boom geplant, maar niet te veel, want dat gaf alleen maar onderhoudskosten voor de gemeente. Ook de mensenparken, waar de stedelingen werden uitgelaten, werden klein en efficiënt ontworpen, met speciale bruine plekken voor de hondenpoep. De oude pleinen met hun terrassen onder de eeuwenoude bomen waren stompzinnige ontwerpen, want we kunnen nu natuurlijk onder elk plein een parkeerkelder bouwen. Dubbelgebruik van de grond... duurzamer kan het niet. Ach, lieve bomen, we weten maar al te goed dat we jullie nooit een echte kans hebben gegeven in onze steden.

foto Susanne Stoop

Veel mensen in het kleine landje protesteerden tegen het feit dat hun natuur werd afgepakt: de weilanden, de koe en de door de mens mismaakte wilg die elk jaar geknot werd. Dat ze dit vreselijke monotone mensgemaakte landschap mooi vonden, kwam door de befaamde romantische schilders in de negentiende eeuw. Deze schilders wisten wel hoe saai het Nederlandse landschap was en zijn dan ook beroemd geworden om de prachtige grillige wolkenluchten die vaak driekwart van hun schilderij vulden. Maar waar zijn de hedendaagse schilders gebleven, want de wolkenluchten zijn nog steeds even prachtig boven de zonneparken, waar de schapen gemoedelijk grazen.

foto Robert Kromhof

De grilligheid en diversiteit van de natuur werden door moderne ontwerpers aan het begin van de twintigste eeuw vervangen door een monocultuur van beton, gras en asfalt. In een rap tempo ontwierpen moderne architecten anonieme bedrijventerreinen en woonwijken, waarna de grootschalige ruilverkaveling jullie definitief de das om deed.

We vieren dierendag, maar heel vroeger waren er ook bomendagen. We hielden van jullie en namen jullie zelfs in onze huizen. Elk jaar werden jullie wel een week vertroeteld en versierd met glimmende sieraden aan jullie takken en omarmd met engelenhaar. Jullie waren dan even onze huisgenoten... heel knus dichtbij. Het was natuurlijk

geen prettig gezicht voor ons als jullie daarna verdord en donkerbruin op de stoep lagen. Ook al die naalden moesten we opruimen in onze huiskamers, maar dat hadden we toen graag voor jullie over. Uiteindelijk zijn we met z'n allen overgegaan op plastic bomen, die er ook een stuk symmetrischer uitzien. En de piek staat altijd kaarsrecht.

Lang geleden waren onze voorouders tevreden met de bomen die omgevallen waren van ouderdom. Ze gebruikten die oude bomen om zich te verwarmen en vertelden elkaar verhalen rondom het open vuur. Maar de tijden zijn veranderd, nu nemen we vaak al vroegtijdig afscheid. We mogen geen open haard meer ontwerpen in onze huizen en zelfs de houtkachel moest weg. Ach, wie herinnert zich nog de tijd dat we met de afstandsbediening onze nephoutblokken in gasvlammen lieten ontbranden in de haard, blokken die nog beter gloeiden dan jullie zelf? Nu zien we jullie nog op ons grote beeldscherm, waarbij de gezellig knetterende vlammen zijn voorzien van een volumeregelaar.

Het was vroeger wel behelpen met die houtblokken. Nu helpt elektriciteit ons bij alles wat we doen. We hebben met z'n allen besloten dat we jullie gaan vervangen door stalen exemplaren. Kijk eens hoe strak hun stam is en verblindend wit. Als je goed kijkt, zie je nog wel de jaarringen, maar nu verticaal op de plek waar de stalen stam aan elkaar is gelast. Het is fijn dat al deze spierwitte bomen hetzelfde zijn, zodat er gelijkheid is en de ene van de andere zijn daglicht niet steelt. Ze hebben niet duizenden bladeren maar slechts drie slanke wieken.

foto Jan Hoogendoorn

Laten we wel wezen, in jullie bomenwereld was veel mis. Anders dan de metalen bomen maakten jullie troep in de herfst en plantten jullie je voort op ongewenste plekken. Nu zijn alle stalen bomen tot op de millimeter in kaart gebracht. We hoeven niet meer bij te houden hoe het met jullie gezondheid gaat. Jullie stalen broertjes hebben zelfs geen watervrees; we kunnen ze planten in de zee. En dat oubollige woord BIODIVERSITEIT is sinds kort verdwenen uit ons woordenboek.

foto Jan Hoogendoorn

De metalen bomen bieden ons veel meer dan alleen schaduw: ze wekken stroom op voor kunstlicht, voor de stille auto's en de apparaten in huis. Ze schenken ons warmte én, als de zon weer eens te ijverig is, geven ze meer koelte via de airco's dan jullie schaduw ooit kan bieden. Geef maar toe: jullie zijn helemaal niets vergeleken met onze stalen bomen. We zijn trots dat we jullie zo efficiënt en doelmatig doorontwikkeld hebben.

Jullie waren er zelf niet creatief genoeg voor. Jullie bleven alleen maar dieper graven met jullie wortels in de aarde. Zeg nou zelf, jullie zaten op een dood spoor. Dat was jullie probleem. We hebben jullie niet meer nodig. Achteraf gezien stonden jullie ons alleen maar in de weg.

Ach, bomen, wat hebben we samen een hele lange geschiedenis achter de rug. En er zijn toekomstplannen om het noodlijdende toeristische bomenpark samen te voegen met het dierenpark, want onze kinderen vinden de leeuw en de olifant veel interessanter dan de eik en de berk. Jullie bomen bewegen niet, jullie zijn saai. Onze kinderen zijn zo gewend aan actie dat jullie vreemde wezens voor hen zijn. Jullie zijn nog nauwelijks in de games van onze kinderen te vinden. De kans is groot dat jullie ook uit de virtuele ruimtes zullen verdwijnen.

Bijna alle mensen wonen nu in metropolen en de enige natuur waar we nog plezier aan beleven is het strand. De machtige golven, of juist de eindeloze spiegellende vlakte waar de zon in een oranje gloed ondergaat. Op de sites van de reisorganisaties lokken jullie ons met jullie palmbladen naar de stranden. De palmbomen zijn als enige boomsoort nog in grote aantallen overgebleven en zijn te zien in vele houten bakken op de stranden. Elke avond rijden we de palmbomen naar het koolstofdioxidehuis om bij te komen van het gebrek aan CO₂ in onze zuivere lucht, geproduceerd door onze zuurstofblaasmasten.

foto Susanne Stoop